

Annie Thébaud-Mony İSİG Meclisi Forumuna katıldı

"ÇALIŞMAK SAĞLIĞA ZARARLIDIR"

www.guvenlicalisma.org

İstanbul İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi, 18 Kasım 2013 günü Makine Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nde "Çalışmak Sağlığa Zararlıdır" başlıklı söyleşi ve forum etkinliği yaptı. Etkinliğe emek-meslek örgütlerinden birçok üyenin yanısıra büro, sanat, akademi ve tıp alanında çalışan emekçilerin de bulunduğu 200'ü aşkın kişi katıldı. "Çalışmak Sağlığa Zararlıdır" isimli kitabı 2012 yılında Türkçeye kazandırılan akademisyen-aktivist Annie Thébaud-Mony'nin söyleşisinin ardından forum yapıldı. Annie Thébaud-Mony'nin konuşmasından kimi başlıklar aşağıda yer almaktadır.

Öldürmeyeceksin ve kimsenin hayatını tehlikeye atmayacaksın...

"Bugün sunumumda sanayi suçlarına karşı, başkasının hayatını tehlikeye atmama yasağını kullanarak elimizde oluşan bazı imkanlardan bahsetmek istiyorum. Dünyadaki tüm anayasaların vazgeçemeyeceği iki temel yasak vardır: İstek dışı da olsa kimseyi öldürmeyecek ve kimsenin hayatını tehlikeye atmayacaksın. Fakat bugün içinden geçmekte olduğumuz neoliberal büyüme sistemi içinde zaten varlıklı olanların, varlıklarına varlık katmak için tüm bu yasaklamaları fiilen tersyüz ettiğini görüyoruz. İkinci Dünya Savaşı'ndan beri devletin alışıl gelmiş tanımında da aynı zamanda bir dönüşüme şahitlik ediyoruz. Varlık nedenini kamu yararı olarak tanımlayan devlet bu hususta radikal bir değişime doğru gitti.

Halk sağlığı bir eylem alanı ve bilimdir...

Yaklaşık 40 seneden fazladır iş kazaları ve meslek hastalıkları arasındaki ilişkileri, bu ikisinin iş organizasyonu ile ilişkisini araştırıyorum. Kendimi son dönemde bu yüzden işçi sağlığı iş güvenliği ve taşeronlaşma, yani emeğin bu süreçte dışsallaşmasıyla olan ilişkisini araştırırken buldum. Bu çalışmalarımın sonuçlarının kamu otoriteleri tarafından ciddiye alındığını ve bir politikaya konu edildiğini görmedim. En az 30 seneden beri hem iş organizasyonunun bu şekilde yapılmasının etkileri, hem de kamunun yaptığı seçimler, insan sağlığı ve insan canına olan saldırıyı artıracak etki yaptılar. Bununla ilgili bir kaç örnek vermek istiyorum.

Nükleer sanayinde taşeron emek rejimi...

Biliyorsunuz Fransa için nükleer sanayi çok önemli. Çünkü elektrik büyük ölçüde nükleer santrallardan sağlanıyor. Nükleer sanayinde taşeronlaşmaya özellikle yoğunlaştım. Buradaki bakım/onarım emeğinin yüzde 80'i taşeronlaşmış. Onbinlerce

taşeron ve ödünç işçi santralların bakımını gerçekleştiriyorlar. Nükleer gibi tehlikeli olduğunu bildiğimiz bir sanayide neden taşeron bir emek rejimi seçiliyor? Neden? Birinci neden basit bir ekonomik hesaplama; ücretlerden, işçi sağlığı ve güvenliğinden tasarruf ve ayrıca buralarda kazanım sağlayan emek ve sendikal örgütlerden de bir tasarruf. İkinci neden nükleer santralların bakımının mutlak olarak bir kısmının insan eliyle yapılması gerekliliği, nasıl araba tamiri işinin bir aşamasında muhakkak kaportasına insan eli giriyorsa bunda da insan eli gerekliliği var, otomatize edilemiyor.

Peki, bunun taşeronluk sisteminin işverenler tarafından uygulanması ile olan ilgisi ne? Bu işkolunda dokunmadan yapılamayacak bir iş olması, burada sıfır radyasyon olmadan herhangi bir üretim olamayacağını gösteriyor. Mutlaka bir noktada o radyasyonlu borulara dokunulması, belli bir ölçüde radyasyona maruz kalınması gerekiyor. Fransa'da ve diğer Avrupa ülkelerinde işçi başına belli bir sürede düşmesi gereken maksimal radyasyon oranı düzenlenmiş. İlk bakışta bu iyi gibi görünüyor, işçi yararına gibi yani. Bu düzenlemenin olduğu yer ise, taşeronlukla parçalara bölünmüş iş bölümü sayesinde kişi başına düşen radyasyonun kontrol edilmesi ve emeğin bölünmesi ile radyasyonun toplam riskinin de bölünerek, görünmez, takip edilemez hale gelmesi oluyor. Bu radyasyon limiti ve emek rejimi olarak taşeronlaşmanın birleştiği noktada, radyasyon dozajı ile emeğin yönetimi oluşuyor. Belli bir radyasyon dozajını tamamlayan işçiden sonra başka işçi alınıyor. İşçiler limit olan dozu yüklendikten sonra, santral ile ilişkileri kesilip, tekrar büyük güvencesizler ordusuna gönderiliyorlar. Bu güvencesizlik ağında işçilerin pratikte herhangi bir sendikaya girmeleri mümkün değil. Dozaj üzerinden emek piyasası kontrol altına alınmış durumda. Sendikalaşmış bir nükleer taşeron işçisi bulmak imkansız. Fransa'da emeğin dışsallaştırılmasının, taşeronlaştırılmasının en çarpıcı sonuçları en ağır olarak nükleer sanayide görülüyor... Radyasyonun çok büyük bir kısmının yükü, fiilen ikinci sınıf işçi haline gelen taşeron işçilerin omuzlarına yükleniyor.

Renault'da 18 ayda 6 çalışan intihar etti...

1980'lerden sonra çalışma hayatında gerçekleşen daha genel bir dönüşümden bahsetmek istiyorum. Bu öncelikle beyaz yakalıları etkileyen bir dönüşüm. 1990'lardan sonra işyerindeki emeğin değeri ve ücretinin belirlenmesi, süreç üzerinden değil, çıktı/sonuç üzerinden yapılmaya başlanıyor. İş organizasyonundaki bu değişim emek rejiminde

çok ciddi ve etkileyici bir dönüşüme neden oldu. Şimdi bunun bir insan hayatına olan etkisini, sizin de tanıdığınız çokuluslu şirket Renault'da bu yeni iş koşullarına maruz kalan bir işçinin başına gelenleri anlatmak istiyorum.

Renault'un Genel Müdürü Carlos Ghosn ilk seçildiğinde yönetim kurulu önünde bir söz veriyor: Hisse senedi değerlerinin iki sene içinde yüzde 250 artırılması, 2005 ve 2009 arasında üretilen araç sayısının 850 bin fazlaştırılması ve 26 yeni model geliştirilmesi sözü. Tabi bu yapılırken fabrikalarda tüm kademelerden çalışanların birey başına iş baskısının nasıl artacağı iş organizasyonu planlanırken dikkate alınan bir nokta değil. Fiiliyatta 2009 Sözleşmesi adı verilen yeni düzenleme ile sürekli bu mali ve üretim amaçlarının değişik şekilde her kademedeki çalışanlara aktarılması, bireyselleştirilmiş sonuç değerlendirilmesi ve sürekli bunun hatırlatılması örülmüş bir çalışma süreci yaratıldı. Bu dönemde Renault'da 18 ayda altı çalışan intihar etti. Bunların çoğu mühendisti ve yönetici-beyaz yakalıydı.

Güvencesizleştirme, sendikasılaştırma ve yeni örgütlenmelerin doğuşu...

Şimdi tekrar bu risklerin taşeronlara, ana işyerinin dışındaki şirketlere devrinden bahsetmek istiyorum. Bu durum Fransa içinde daha riskli işlerin daha az güvenceli hatta güvencesiz işçilere devredilmesi ve bu işlerin yurt dışına aktarılması anlamına geliyordu. Bu dışsallaştırmanın ikinci etkisi işyerinde daha önceki on yıllarda oluşmuş işçi kolektiflerinin dağılması anlamına geliyordu. Ciddi ekip çalışmasını gerektiren bir iş olan Fransız Elektrik Şirketi EDF'nin kadrolu ve taşeron işçileri arasında, kural düzeyinde

çok ciddi bir ayırım olmamasına rağmen kolektif çalışma gerçekleştirilemedi. Emelin dışsallaştırılması Fransa'daki mücadeleciler sendika geleneğine çok büyük bir darbe vurdu. Fransa'da mevcut sendikalar işçi sağlığı söz konusu olduğunda işyerlerinde çok ciddi baskıyla karşı karşıyalar. Şu anda her ne kadar sosyal diyalog adı altında geçse de, sendikalar ISIG konusunda bu 'uzlaşmaya' devlet, AB, DTÖ ve işveren tarafından mecbur ediliyor ve zorlanıyorlar.

Bizim hayatlarımız sizin karlarınızdan daha önemli...

Bitirmeden önce tehlikeli olduğu çok iyi bilinen ürünlerin hala ne kadar rahat kullanıldığından bahsetmek istiyorum. Radyasyondan, nükleerden bahsettik buna kimyasal tarım ilaçlarını da ekleyelim. Bugün bahsettiğim çok farklı çalışma acılarından birinci derecede işverenlerin sorumlu olduğu çok açık. Çünkü daha fazla kar için tercih edilen bir iş organizasyonu ve iş süreçlerinden bahsediyoruz. Ölümcül maddeleri, ölümcül iş süreçlerinde bir araya getiriyorlar. Onların bu tercihlerine karşılık eylemlerimizde kullandığımız slogan şu: "Bizim hayatlarımız sizin karlarınızdan daha önemli". İkinci sorumluluk kamu otoritelerine düşüyor. Devlet de çalışma ilişkileri söz konusu olduğu pek çok alanda sinik ve umarsız bir tercih de yapıyor: Devlet bir işveren olarak da işverenler gibi davranıyor. Bırakınlar, bırakınız geçsinler demesi dışında. Bence üçüncü sorumluluk da bilim insanlarındadır. Bilim insanları olmadan bu ölümcül sistemin devam etmesine olanak olmazdı. İşverenler tarafından finanse edilen, sansür edilen, otosansür edilen, bu ölümcül uzlaşmayı doğuracak, yönlendirilmiş bilim faaliyetleri içindeler."

Annie Thébaud-Mony kimdir?

Sağlık sosyoloğu, çalışma sağlığı alanında uzmanlığını yapmış bir halk sağlığı uzmanı. Fransa'daki en kapsamlı Tıp Araştırmaları Merkezi olan INSERM'in uzun süre müdürlüğünü yaptı, şimdi de onursal başkanı. Dünyada tanınmışlığı,

asbestin önce Fransa'da, sonra da tüm dünyada yasaklanması için verdiği mücadeleyle ilgili. Asbestle mücadele, nükleer alanlarında çalışanlar taşeron ve ödünç işçilerin radyasyon maruziyeti, kanser tanılarıyla çalışma organizasyonu arasında ilişkinin araştırılması, meslek liselerindeki stajyer öğrencilerin daha fazla iş kazasına maruz kalması vb. pek çok ciddi ve müdahil çalışmasıyla, sosyal mücadele ile sosyal araştırmayı birbirlerini besleyecek bir şekilde, birbirine geçiren bir insan olmasıyla bilinir.

Annie Thébaud-Mony halk sağlığı alanındaki bu çalışmaları ile Fransa'nın önemli bir devlet nişanı olan Legion d'Honneur'e layık görüldü 2012'de. Kendisi bu nişanı kabul etmedi. Ret mektubunda, bu alandaki mücadelenin de politikaların da bireysel değil kolektif olduğunu, o yüzden ödüllendirmenin de kolektif olması gerektiğini belirtti. Annie'nin önemli bazı diğer eserlerinin başlıkları şunlar: 1991 yılında 'Sanayi Toplularının Karanlıkta Kalan Yüzü: Fransa ve Brezilya', 1997 yılında 'Güvencesizleştirme, Çalışma ve Sağlık', 2000 yılında 'Taşeronluk ve Kölelik: Fransa'da Nükleer Sanayi', 2004 yılında 'Genetik ve Önlem: Tehlike Altındaki İşçi mi, İş mi?' Şu anda halk sağlığı alanında, şirketler ve devletler ile girdikleri bağımlılık ilişkileri nedeniyle, bu alandaki risklerin, tehditlerin görünmez kılınması gibi bir rol oynayan bilimsel alanı konu alan "Biat Eden Bilim" isimli bir kitap üzerinde çalışıyor.